

การเก็บรักษาสไลด์

ขั้วवाल ศรีสละ

หน่วยโสตทัศนศึกษากลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

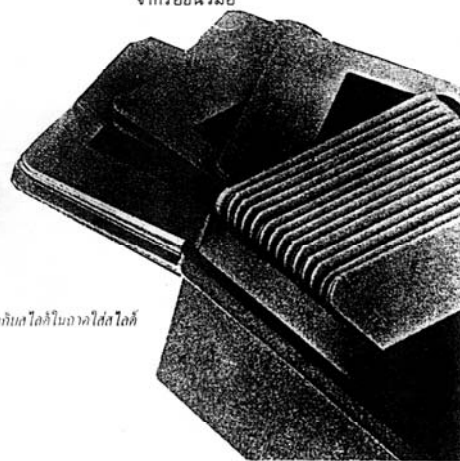
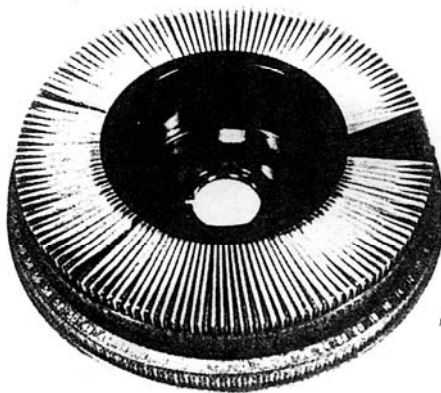
(70° F) หรือต่ำกว่านี้

ในวัสดุที่อาจถูกทำลาย หรือทำให้เสียหายได้โดยง่ายจากความชื้น ความร้อน สิ่งสกปรก ก๊าซ ฝุ่นละอองและไอของสารเคมี เกล็ดและสัตว์ที่กัดเคาะ รวมทั้งวิธีใช้ที่ผิดวิธี การเก็บรักษาสไลด์จึงนับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะฟิล์มนั้น ได้บันทึกภาพหรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ไม่อาจย้อนกลับมาให้มีโอกาสได้บันทึกอีก หากเสียหายก็นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย การเก็บรักษาสไลด์ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

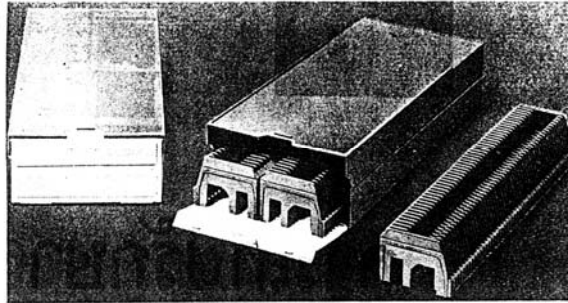
การเก็บรักษาสไลด์ควรต้องระวังดังต่อไปนี้คือ

1. ความชื้น (moisture) ความชื้นสัมพัทธ์สูงทำให้เกิดเชื้อราได้ง่าย ดังนั้นในที่เก็บสไลด์ความชื้นสัมพัทธ์ (RH) ควรอยู่ระหว่าง 15% - 40% ถ้าต่ำกว่า 15% จะทำให้ฟิล์มกรอบและเสียหายได้ง่าย แต่ถ้าหากสูงมากเกินไปก็จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดเชื้อราในบ้านเราอากาศมีความชื้นสูง การเก็บสไลด์ในที่เก็บจึงควรมีสารดูดความชื้น (Silicagel) ใส่ไว้ด้วย
2. อุณหภูมิ (Temperature) ไม่ควรเก็บไว้ในที่มีอุณหภูมิสูง เพราะจะทำให้ฟิล์มพองหรือละลายเสียหายได้ง่าย ควรเก็บไว้ในอุณหภูมิ 21°C

3. ความสกปรก ฝุ่นละอองและไอของสารเคมี ที่เก็บฟิล์มต้องปราศจากผงหรือฝุ่นละอองต่างๆ ที่อาจปลิวมาเกาะฟิล์มได้โดยง่าย ถ้ามีฝุ่นผงจับผิวฟิล์มสไลด์ให้ใช้ลูกยาง (Blower) เป่าลมเบา ๆ หรือใช้แปรงขนอ่อนปิดฝุ่นออก การจับฟิล์มด้วยมือก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ไขมันบนผิวหนังจับที่ผิวฟิล์มได้โดยง่ายเช่นกัน จึงควรระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยจับเฉพาะขอบกระดาษเท่านั้น และไม่แตะต้องโดยไม่มีจำเป็น ดังนั้นในกรณีที่ต้องเข้ากรอบฟิล์มสไลด์หรือจับฟิล์มสไลด์จำนวนมาก ควรใส่ถุงมือผ้าเพื่อป้องกันฟิล์มจากรอยนิ้วมือ

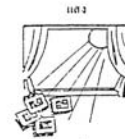
การเก็บสไลด์ในภาควิชาสไลด์

ไอของสารเคมีที่ควรระมัดระวัง ได้แก่ ไอของก๊าซจำพวก Nitrous Oxide, Hydrogen Sulfide, Sulfur dioxide, Insecticide and Fugicide spray ซึ่งอาจจะทำลายฟิล์มสไลด์ให้มีสีซีดผิดปกติได้

4. แมลงและสัตว์กัดแทะ สัตว์จำพวกแมลงต่าง ๆ เช่น แมลงสาบ จะมากัดแทะกรอบสไลด์ที่ทำด้วยกระดาษ และอาจกัดตัวฟิล์มไปด้วย ซึ่งอาจทำให้เกิดการเสียหายขึ้นได้ ปัญหานี้อาจแก้ไขได้โดยเปลี่ยนจากกรอบกระดาษมาใส่กรอบพลาสติก และควรเก็บสไลด์ช่องมีฝาปิดอย่างดีเพื่อให้เห็นจากสัตว์เหล่านี้ ทั้งนี้ห้ามใช้ยาฆ่าแมลงทั้งชนิดพ่นและระเหิด จำพวกลูกเหม็นหรือการบูร เพราะด้วยเหล่านี้ อาจจะทำให้ตัวเป็นผลึกบนฟิล์มทำให้ฟิล์มสไลด์เสียหายได้

5. วิธีการใช้ที่ผิดเมื่อนำสไลด์ไปฉาย แสงสว่างจากหลอดฉายจะเป็นตัวการทำให้ฟิล์มสไลด์มีสีซีดเร็วขึ้น ยิ่งถ้าใช้เครื่องฉายสไลด์ที่มีหลอดฉายที่มีกำลังส่องสว่างมาก จะมีผลทำให้สไลด์เสื่อมสภาพเร็วขึ้น การฉายสไลด์จึงไม่ควรนานเกินกว่าภาพละ 1 นาที ความร้อนจากหลอดเครื่องฉายก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ดังนั้นจึงควรระมัดระวังเวลาฉายสไลด์เนื่องจากกรอบสไลด์อาจไปติดขัดทำให้ไหม้พองหรือละลายได้ จึงควรตรวจสอบกลไกการทำงานของเครื่องก่อนใช้งานทุกครั้ง เพื่อตรวจสอบดูว่า ม่านกันความร้อน (Filter heat) ใช้การได้ดีหรือชำรุด ฟิล์มสไลด์ชุดใด

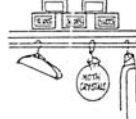
แสง

ความร้อน

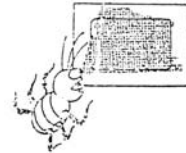
ยาฆ่าแมลง เช่น การบูร, ลูกเหม็น

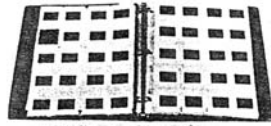
ฝุ่นละออง และรอยนิ้วมือ

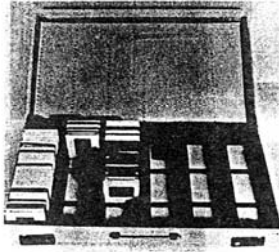
แมลง และสัตว์กัดแทะ

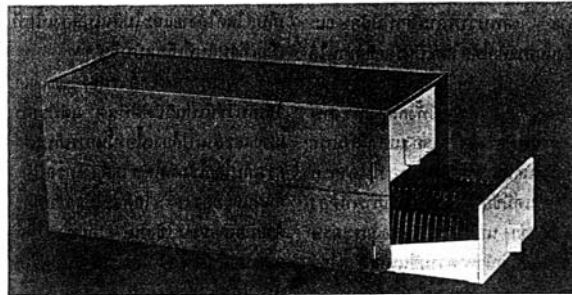
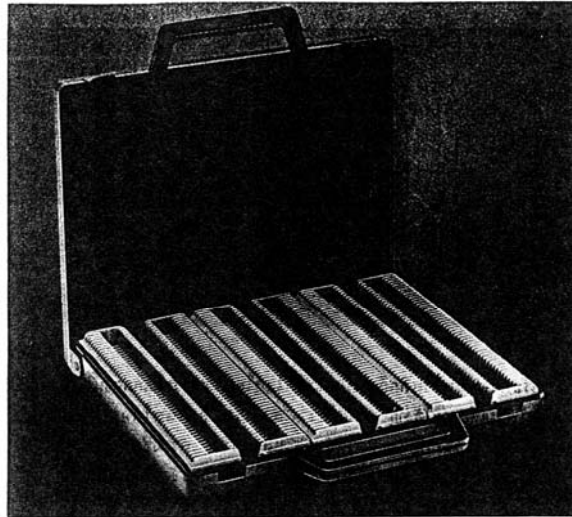
การปิดฝุ่นออกจากสไลด์ โดยใช้แปรงขนอ่อนนยักออกจาก ๆ

การเก็บสไลด์โดยใช้ถาดสไลด์พลาสติก

การเก็บสไลด์ในกล่องโลหะหรือพลาสติกขนาดใหญ่สำหรับสไลด์จำนวนมาก ๆ

หากจะต้องใช้งานบ่อยครั้ง ก่อนนำไปฉายควรทำสำเนาและเก็บต้นฉบับ (Master) ไว้เป็นพิเศษ และนำสำเนา (Duplicate) นั้นมาใช้งานแทน

การแก้ไขเมื่อเกิดคราบสกปรกบนผิวฟิล์ม

1. เมื่อฟิล์มสไลด์สกปรกเป็นรอยคราบ ให้เช็ดด้วยน้ำยา เช็ดฟิล์ม (Film Cleaner) โดยใช้ผ้าหนังซามัวร์ น้ำยาเช็ดฟิล์ม มีส่วนผสมดังนี้คือ
 - *อะซิติก แอซิด (Acetic Acid) 1 ส่วน
 - วาสลีน (Vaseline) 5 ส่วน
 - คาร์บอน เตตระคลอไรด์ (Carbon tetrachloride) 100 ส่วน

2. ฟิล์มสไลด์ที่สกปรกจากรอยนิ้วมือ (Finger thumb) หรือเป็นรอยต่างเป็นวง (Shing spots) อาจแก้ไขได้โดย

2.1 นำสไลด์ไปล้างในน้ำเย็นที่อุณหภูมิ 18°-24° c (65°-75° F) **คณสร**

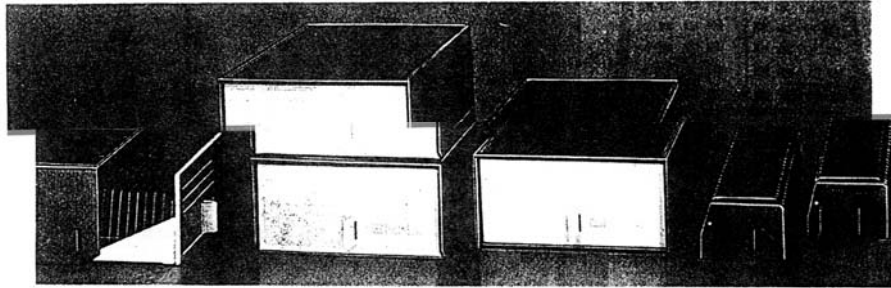
- ใช้เวลาประมาณ 2-3 นาที
- 2.2 จากนั้นล้างด้วยน้ำผสมน้ำยา Photo-flo solution 30 วินาที
- 2.3 ทำให้แห้ง

วิธีการเก็บสไลด์ที่ดี

สไลด์ที่ถ่ายเสร็จแล้ว เป็นชุด ๆ เมื่อมีจำนวนมาก ๆ มักพบว่ามีปัญหาในการเก็บสไลด์ให้อยู่ในสภาพดี แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สามารถค้นหาเพื่อนำมาใช้ได้สะดวกด้วย การเก็บ

สไลด์ใส่สมุด, ใส่กล่อง ก็มีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันออกไปพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. สมุดใส่สไลด์ (Plastic protector sheets) สามารถเก็บสไลด์ขนาด 2" x 2" ได้ในแผ่น sheet ละ 20 อัน แล้วนำมารวมเป็นเล่มสะดวกในการนำพาไป สามารถค้นหาภาพที่ต้องการได้สะดวก โดยการเปิดดูแผ่น sheet ที่ละแผ่น สามารถจัดเป็นหมู่ได้ง่าย แต่มีข้อเสียตรงที่พลาสติกมักจะจับกับตัวสไลด์ ทำให้สไลด์เสียหาย และความ

ชั้นที่อยู่ระหว่างตัวพลาสติกก็จะเป็นตัว การทำให้ฟิล์มเสียหายได้ง่าย เช่นเดียวกับ ผงฝุ่นละอองที่จะปลิวมาติดได้ง่าย ถ้าไม่มีช่องเก็บอีกทีหนึ่ง ปัจจุบัน plastic sheet ได้ใช้พลาสติกที่แข็งขึ้นจำพวก molded sheet ทำให้ไม่มีความชื้นมา เกาะ แต่พบว่าพลาสติกที่มีลักษณะ แข็งนั้นอาจทำให้สไลด์เป็นรอยขีดข่วนได้

2. กล่อง (Boxes) กล่องใส่สไลด์ ขนาดเล็ก โดยทั่วไปมีทั้งกล่องกระดาษ และกล่องพลาสติก กล่องแบบนี้สามารถ ป้องกันสไลด์จากฝุ่นละอองในอากาศ ได้ดี แต่มีข้อเสียคือผู้ใช้หาภาพที่ต้องการ ได้ยาก นอกจากนั้นกล่องกระดาษ ยังเป็นตัวการนำพาความชื้นมาสู่ตัวสไลด์ อีกด้วย

การเก็บสไลด์ในกล่องพลาสติก หรือกล่องโลหะขนาดใหญ่และมีถาด

ใส่สไลด์สำเร็จรูปในกล่องนั้นด้วย วิธีนี้ สามารถป้องกันสไลด์จากฝุ่นละออง แสงสว่าง ความชื้น และตัวแมลง ได้ดี หากมีการจัดทำแฟ้มสารบัญ หรือ บัญชีเรื่องให้รายละเอียดภาพด้วย เพื่อ เวลาค้นหาจะไม่เสียเวลามากก็จะทำให้ เก็บสไลด์ได้ง่ายและไม่สิ้นเปลืองเนื้อที่ เมื่อเทียบกับที่เก็บแบบอื่น ๆ

3. ถาดใส่สไลด์ (Tray system) วิธีเก็บวิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่มีราคา แพงและสิ้นเปลืองเนื้อที่ในการเก็บมาก การเก็บโดยใช้ถาดใส่สไลด์สามารถป้องกัน ฝุ่นละอองและสไลด์จะไม่ถูกจับต้อง ด้วยมือเลยขณะใช้งาน อีกทั้งสไลด์ จะพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจาก นั้นเมื่อสไลด์ถูกเก็บเป็นเวลานาน ๆ โดยไม่ได้ใช้ก็สามารถจะนำมาฉายเพื่อ ฆ่าเชื้อราที่จะเกิดขึ้นได้โดยง่าย วิธีนี้

ถ้าทำบัญชีดัชนีให้รายละเอียดภาพ ไว้ดี ก็จะทำให้การค้นหาภาพทำได้ โดยง่าย วิธีการเก็บสไลด์โดยใช้ถาด สไลด์นี้จึงเหมาะกับการเก็บสไลด์เป็น ชุด หรือเป็นเรื่องราว เช่น ภาพชุดเด็ก, ชุดดอกไม้ และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ

วิธีการเก็บสไลด์นับเป็นเรื่อง สำคัญเรื่องหนึ่ง เพราะเป็นการรักษา ให้คงอยู่ตลอดไป และให้อยู่ในสภาพ ที่พร้อมจะใช้งานได้ดี การค้นหาเพื่อนำมาใช้ทำได้โดยสะดวก สไลด์ดังกล่าว ถ้าเป็นชุดสื่อการศึกษาและมีแบบบรรยาย ควรเก็บไว้ในที่เดียวกับชุดสไลด์ นอกจากนั้นบทสไลด์และเอกสารอื่น ๆ ก็ควร จัดไว้ในที่เดียวกัน ควรมีคู่มือและ คำแนะนำการใช้วิธีฉายไว้ด้วยเพื่อความ สะดวกในการใช้งานด้วย

